

Mundtlig beretning 2021

Hvad skal vi egentlig med en fagforening for lærere på de frie skoler? Det spørgsmål glemmer vi måske ind i mellem at stille os selv. Også selvom det er helt essentielt for vores eksistensberettigelse. Med højskolelærerne som ny medlemsgruppe er det spørgsmål pludselig blevet et af de mest centrale, når vi i Frie Skolers Lærerforening drager land og rige rundt for at tale med højskolelærerne om organisering og ikke mindst om muligheden for at få en overenskomst for højskolelærere. For hvilke fordele er der egentlig ved at have en kollektiv overenskomst fremfor at have friheden til at forhandle sine egne individuelle forhold, som det er i dag på højskolerne? For mig at se er fordelene massive ved kollektive aftaler, der, som navnet siger, gælder for alle. Ud over at højskolerne ligesom alle de andre frie skoler både er kolleger og konkurrenter og derfor bør konkurrere på nogenlunde lige vilkår, hvilket overenskomster er med til at sikre, har overenskomster også en umiddelbar og klar fordel for lærerne på skolerne: Overenskomster sikrer, at lærerne hvert tredje år har mulighed for at forhandle deres egne løn- og ansættelsesvilkår. Den mulighed har højskolelærerne ikke. Og derfor kan vi også konstatere, at hverken løn eller ansættelsesvilkår er i nærheden af, hvad de ville have været, hvis lærerne havde haft en kollektiv overenskomst.

Om vi lykkes med at skaffe en overenskomst for højskolelærerne afhænger først og fremmest af en ting: Synes højskolelærerne, at en overenskomst er vigtig nok til, at de i nødvendigt antal melder sig ind i Frie Skolers Lærerforening? Svaret på det afhænger nok af, hvor gode vi er til at besvare førnævnte spørgsmål om, hvad en overenskomst vil gøre af gode ting for højskolerne. På de fleste højskoler har lærerne det godt. De er glade for arbejdet. De er glade for deres kolleger og eleverne. Og mange steder betragtes det som et decideret drømmejob at få lov at være en del af livet på en højskole – og ”kaldet” som højskolelærer trumfer mange steder ordnede forhold – og i hvert fald god løn. I virkeligheden er det ikke så meget anderledes end på mange efterskoler, og i særdeleshed ikke hvordan det var på efterskolerne i starten af 1990’erne, inden efterskolerne fik overenskomst. Der findes i dag regler for, hvordan ansættelsesvilkårene skal være på

højskolerne. De er fastsat af folketinget, hvilket betyder, at der ikke har været nogle faglige organisationer inde over tilblivelsen af reglerne – de er således ensidigt fastsat af arbejdsgiverne, og det kan man godt se.

Der er masser af højskolemennesker, der synes, at det er fint, at området ikke er alt for reguleret, ligesom jeg er sikker på, at man også kan finde grundskole- og efterskolemennesker, der mener, at overenskomsten er alt for regulerende. Men hvad koster en overenskomst i virkeligheden i forhold til friheden til at lave den skole, man gerne vil? Det er et spændende spørgsmål – faktisk er det et rigtig vigtigt spørgsmål, for det kan ikke nægtes, at ordnede, aftalte forhold koster på frihedsdagsordenen.

Alle aftaler betyder afgivelse af frihed – men nogle gange er det godt at give afkald på individuel frihed for at opnå for eksempel kollektive rettigheder. Det har den danske fagbevægelse kæmpet for i 150 år, og det er jeg sikker på vil fortsætte. En overenskomst skal respektere det område, som den gælder for. Det er ikke et succeskriterium for os som faglig organisation, at skolerne må lukke, som følge af de aftaler, vi indgår. Vi har en helt åbenlys interesse i, at der fortsat er arbejdspladser på de frie skoler. På den anden side er det helt fair, at en overenskomst regulerer lønninger, ansættelsesforhold og ikke mindst, hvornår man kan forvente at holde fri og være på arbejde. Ligeså er det helt i orden, at vores rolle som faglig organisation er at skaffe vores medlemmer de bedst mulige vilkår i forhandlingerne med arbejdsgiverne.

Kampen for en overenskomst for højskolelærerne er først lige begyndt i vores regi, og der er masser af udfordringer, sten på vejen og udfordringer, der skal overvindes, før det lykkes os at få en. Og det vil, som nævnt, kun lykkes, hvis højskolelærerne synes, at det er vigtigt nok. For sådan er det. Frie Skolers Lærereforening får kun forhandlingsretten for højskolelærerne og lærerne får kun retten til at vælge en tillidsrepræsentant på skolen, hvis vi opnår mere end 50 procents tilslutning til foreningen fra højskolelærerne. Frie Skolers Lærereforening er ”vores” allesammens forening, og derfor skal den være nærværende i alle forhold, der er aktuelle for lærerarbejdet på de frie skoler. Men det er faktisk tankevækkende, at da højskolelærerne i 2006 forsøgte at blive optaget i Frie Skolers Lærereforening var hovedgrunden til, at vi afviste at optage dem, at deres lønninger lå massivt over alle andre læreres lønninger på det frie skoleområde. Her 15 år efter er højskolelærerne marginalt dårligere lønnet end efterskolelærerne, som ellers var den dårligst lønnede lærergruppe på de frie skoler.

Grunden er simpel. I og med at der ikke findes nogen overenskomst på højskolerne, så er der heller ikke tillidsrepræsentanter på skolerne. Og da det statslige lønsystem bygger på forudsætningen om, at der hvert år skal forhandles løn mellem ledelse og tillidsrepræsentant, så sker dette ikke på højskolerne. Således ved vi, at det kun er 16 procent af højskolelærerne, der får udbetalt en eller anden form for ny-løns tillæg. Højskolelærerne har således tabt massive løndelev, fordi de ikke har nogen til at varetage deres kollektive interesser på skolerne.

I undrer jer måske over, hvorfor jeg starter med at bruge så megen energi på at beskrive genvordighederne ved at organisere et lille lærerområde med 750 lærere. Men det er fordi, højskolerne i øjeblikket minder os om, hvorfor Frie Skolers Lærerforening overhovedet eksisterer som faglig organisation. På efterskoler og frie grundskoler tages det for givet, at vi har en overenskomst. Vi tager det for givet, at der er aftalte forhold om løn og arbejdsforhold. Vi tager det for givet, at vi har en tillidsrepræsentant, som repræsenterer og forhandler for lærerne over for skolernes ledelse. Og når man tager noget for givet, så risikerer man at glemme, hvorfor vi egentlig er her – og det må ikke ske. Derfor er højskolelærernes kamp for kollektive ordnede forhold også vigtig for os som organisation.

Ud over, at det er meget positivt, at vi nu forsøger at få højskolelærerne ind i foreningen og skaffe dem en overenskomst, så er projektet også med til at minde os om, at vi indimellem skal huske at snakke om, hvorfor Frie Skolers Lærerforening egentlig findes, hvorfor den er vigtig for lærerne, og hvad der skal til for fortsat er være en relevant faglig organisation for lærerne på det frie skoleområde. Glemmer vi det, så taber vi både kurs og styring, og det må ikke ske.

Det har som bekendt været overenskomstår, og traditionen tro skal det ikke gå ubemærket hen. Masser af historier presser sig på for at blive fortalt. Nogle af dem for første gang, andre for 627. gang.

I foråret hørte jeg et interview med arbejdsmarkedsforsker Mikkel Mailand fra FAOS. I forbindelse med sygeplejerskernes strejke blev han spurgt til, om det nogensinde var lykkedes arbejdstagersiden at få noget ud af en konflikt på det offentlige område. Mikkel Mailand sagde, at det mente han ikke.

Jeg er helt med på, at den danske model på det offentlige område har sine begrænsninger, og at den sagtens kunne undergå nogle forandringer, sådan at der i tilfælde af konflikt ville være noget på spil for begge sider i konflikten. Ligeledes er jeg helt på det rene med, at

det umiddelbart kan være svært at se et direkte udbytte af de konflikter, der har været på det offentlige område. I den forbindelse er jeg ofte blevet spurgt, om jeg i det lys fortryder, at lærerorganisationerne ikke bare lagde sig ned, da vi i 2013 blev mødt af en arbejdsgivermodpart, der allerede inden forhandlingerne gik i gang, havde besluttet sig for at stjæle den eksisterende arbejdstidsaftale fra samtlige lærergrupper i det offentlige. Og nej – det har jeg aldrig fortrudt. For der findes forhold, der er så vigtige at kæmpe for, at man bliver nødt til at tage kampen, selv om vi ved, at vi vil tabe kampen. Det var, hvad der skete i 2013. Vi sloges for vores ret til at have aftalte forhold omkring arbejdstiden på de frie skoler.

I og med, at vi de seneste otte år har levet under Lov 409, men aldrig taget ansvar for den, så er vi nået til et punkt, hvor situationen også er blevet uholdbar for arbejdsgiversiden. Hvis vi tilbage i 2013 havde lagt os ned, så havde vi efter min bedste overbevisning aldrig i dag stået med en ny arbejdstidsaftale. Så ja, vi tabte vores aftale tilbage i 2013, men vi er efter otte år nået et punkt, hvor vi har genvundet en ny aftale – en aftale, som aldrig var blevet indgået, hvis vi ikke havde taget kampen tilbage i 2013. Så jeg tillader mig på den baggrund at være uenig med Mikkel Mailand fra FAOS. For vi har faktisk opnået en ny arbejdstidsaftale på baggrund af den massive modstand, der har været, lige siden vi i 2013 måtte erkende, at arbejdsgiverne tog hele vores arbejdstidsaftale fra os uden at betale en klejne for den. Hvem ved: Om nogle år vil det måske også vise sig, at sygeplejerskernes kamp for højere løn også vil have virket? De har i hvert fald sat en dagsorden, som vil være af betydning både for de interne forhold og diskussioner i fagbevægelsen men også i forhold til arbejdsgiverne. A21, som vi benævner den nye arbejdstidsaftale, er en sejr. Den er en sejr for såvel lærerne som den samlede fagbevægelse, som især i 2018 pressede voldsomt på, for at lærerne igen skulle have aftalte forhold. Aftalen er, som I ved, funderet på det gode lokale samarbejde. Et samarbejde som vi på de fleste frie skoler i mange år har haft tradition for, og hvor den nye aftale i virkeligheden giver de skoler, hvor det kniber med samarbejdet, nogle redskaber til, hvordan man kan få det til at fungere. Ud over det vigtige samarbejdsspor, så stadfæster arbejdstidsaftalen ledelsesretten, som den er velbeskrevet i lov 409. Det er altså ledelsen, der bestemmer, planlægger, registrerer og evaluerer på lærernes opgaver. Men aftalen er i forhold til Lov 409 suppleret med en række ledelsesforpligtigelser – altså forhold, som vi som lærere kan forvente, at ledelsen har styr på og overholder. Aftalen er således en tilbagevenden til en tid, hvor begge parter – både

arbejdsgivere og -tagere – skal tage ansvar for de aftaler, der er indgået – det gælder både centralt og lokalt. Og det gør vi med stort engagement samt forventning og glæde. For vi tror rent faktisk på, at den nye aftale vil være med til at forbedre samarbejdsklimaet og dermed lærernes arbejdsmiljø på de fleste skoler. For første gang i otte år vil vi til sommer have en aftale, som såvel vi som arbejdsgiverne skal leve op til. En aftale, som jeg forventer, vil skabe meget mere gennemsigtighed i planlægningen af lærernes arbejdstid.

Jeg vil gerne takke de skoleforeninger, som har valgt at lave fælles præsentationsmøder af arbejdstidsaftalen sammen med os. Det drejer sig om Lilleskolerne, DSSV – de tyske mindretalsskoler, Efterskoleforeningen og Danmarks Private Skoler. For mig at se er det helt afgørende, at vi lykkes med at gøre arbejdstidsaftalen til et fælles projekt, som alle involverede på skolerne får ejerskab til. Det kræver, at vi i fællesskab skaber et godt afsæt for det lokale arbejde, hvor ledelse og tillidsrepræsentanter sammen får præsenteret aftalen af både skoleforeninger og Frie Skolers Lærerforening – det er i den fælles ånd, aftalen er indgået. Det har vi gjort med de indledende møder med skoleforeningerne. Vi skal selvfølgelig nok sørge for, at også tillidsrepræsentanterne på de kristne friskoler og friskolerne får en indføring i, hvordan Frie Skolers Lærerforening forstår aftalen, men det bliver desværre uden skoleforeningerne, der ikke har ønsket at deltage i et samarbejde. Det beklager jeg dybt. Jeg forstår ikke deres bevæggrunde, og jeg synes, at det giver en dårlig start for det nye samarbejde, som både skal finde sin plads på skolerne og foreningerne imellem.

Arbejdstidsaftalen er god, men selv med gode aftaler, er der altid noget, som man kan være nervøs for. I Frie Skolers Lærerforening er der især to forhold, der er bekymrende i forhold til den nye aftale. Den første er, at aftalen i den grad bygger på et lokalt samarbejde mellem ledelse og tillidsrepræsentant. Vi har 133 skoler, der ikke har en tillidsrepræsentant. 15 af disse er så små, at de ikke har ret til at vælge en tillidsrepræsentant. Men de resterende 118 er dybt problematiske. For hvordan skal samarbejdet på skolerne udfolde sig, når der ikke er en tillidsrepræsentant? Hvor langt skal foreningen gå i forhold til at servicere disse skoler med for eksempel lokale aftaler? Det er en udfordring, som vi arbejder med løsningsforslag til. En ting er helt sikker, og det er, at kredsens arbejde med at få valgt flere tillidsrepræsentanter på skolerne er endnu vigtigere, end det har været i mange år. Frie Skolers Lærerforening og medlemmerne på skolerne

har ganske enkelt brug for, at vi får endnu flere tillidsrepræsentanter, så vi sikrer, at overenskomsten kan og vil blive overholdt.

Den anden udfordring, der fylder meget for foreningen omkring arbejdstidsaftalen, er balancen i aftalen. Det er længe siden, at vi har haft en aftale, og jeg kan godt være nervøs for, at der på nogle skoler de sidste otte år er blevet sat lighedstegn mellem ledelsernes udmeldte timerammer og akkordaftaler. I hvert fald ved vi, at man mange steder ikke tæller på opgaverne efter, at timetallet ved årets start er blevet fastsat. Med den nye arbejdstidsaftale er der igen skabt balance i arbejdstidsaftalen sådan, at såvel arbejdsgivernes som lærernes interesser bliver tilgodeset. Det betyder, at alt hvad der står i aftalen, har værdi. Det kan sagtens være, at man som tillidsrepræsentant synes, at der er dele af aftalen, der er væsentligere og vigtigere end andet. Men vi skal være meget opmærksomme på, at aftalen på det lokale niveau har samme balance og værdi, som det centralt aftalte. Således går det ikke, at man for eksempel på en efterskole forærer ledelsen lejrskoleaftalen, fordi man ikke mener, at det er fair at kræve 17,3 timer i døgnnet for at tage af sted på lejrskole. Det er helt i orden at lave lokale forhandlinger om hvad som helst. Men aftalens værdi skal være på samme niveau, når de lokale forhandlinger afsluttes, som den er i den centrale aftale. Så hvis man giver afkald på lejrskoleakkorden eller dele af den, skal man have noget andet og værdifuldt i stedet. Der er afgørende vigtigt, at i udnytter aftalen til at udveksle og bytte værdier, og vi skal ikke give gaver væk, ligesom jeg heller ikke forventer, at ledelserne forærer noget væk - det har i hvert fald ikke været min fornemmelse de seneste otte år.

Vi vil via efteruddannelsen af tillidsrepræsentanter og konkrete rådgivningssituationer i den kommende tid have fokus på netop balanceaspektet i aftalen, sådan at ingen kommer til at forære noget væk, som der ikke er en fornuftig modregning på.

En sidste ting jeg vil nævne omkring arbejdstidsaftalen, er forankringen af aftalen hos arbejdsgiverne i Medarbejder- og Kompetencestyrelsen. I folkeskolen har man en kommunal arbejdsgiver. En arbejdsgiver som har en soleklar politisk ledelse, som har ønsker om genvalg og en folkeskole, der skal fungere. Det er ikke nogen hemmelighed, at politikerne på det statslige område – altså Christiansborgpolitikere – ikke udviser megen interesse for overenskomstmæssige spørgsmål – for det er ikke dem, der får dem valgt. Derfor er der heller ikke en politisk forankring af arbejdstidsaftalen i staten på samme måde som i kommunerne. Jeg synes rent faktisk, at Medarbejder- og Kompetencestyrelsen fortjener

ros for deres tilgang til at få skabt arbejdstidsaftalen. Det gik ret hurtigt, og derfor er der heller ikke den samme fælles forståelse bag aftalen som i kommunerne. Men vi er enige om det hele, og det lykkedes at lande en aftale, som har samme værdi som på det kommunale område – og det er rigtig godt. Nu håber jeg, at vi i forbindelse med implementeringen af aftalen vil se, at styrelsen også tør tage de næste modige skridt til i praksis at hjælpe skolerne med at få aftalen til at leve. Ideen med arbejdstidsaftalen er, at vi skal undgå store ideologiske slagsmål med hinanden. Meningen er, at vi skal samarbejde om at lave god skole. Jeg ved, at Frie Skolers Lærerforening vil gøre alt, hvad vi kan for at lykkes med dette, og jeg håber, at samarbejdet med Medarbejder- og Kompetencestyrelsen fremover kan være båret af et fælles ønske om netop at styrke og fremme samarbejdet.

Overenskomstaftalen fra i år adresserede også andre forhold, og jeg vil her i særdeleshed nævne et par stykker.

Det lykkedes forhåbentlig at sikre, at vi kommer ud af den nye overenskomstperiode med en reallønsstigning til lærerne – det må tiden vise. Vi sikrede et lønløft til børnehaveklasselederne. Det er ikke stort nok til at bringe dem på lærerløn, men vi fik begyndt rejsen mod den destination. Vi fik taget hul på at forbedre seniorordningerne i staten med aftalen om, at det bliver muligt fremover at få to seniordage fra alder 62. Og endelig blev det aftalt, at der skal iværksættes et stort evalueringsarbejde af lønsystemet på statens område. Det er tiltrængt. For det statslige lønsystem er så pivelendigt, at der skal ske forandringer, hvis vi ikke om ganske få år skal stå med et decideret lavtlønsområde i hele staten. Sygeplejerskerne har ved denne overenskomstforhandling fået sat lige løn mellem kønnene på dagsordenen. FOA har også en plan om, at der skal være mere ligeløn mellem højt- og lavtlønnede. Begge disse projekter vil komme til at fylde meget i kommunerne i denne og sikkert også kommende overenskomstperioder, men det er samtidig helt afgørende, at evalueringen af lønsystemet i staten også får den nødvendige opmærksomhed. For selv om det statslige lønsystem nu er 22 år gammelt, så lider det under præcis de samme sygdomme, som har fulgt det gennem hele dets opvækst og tidlige voksenliv.

Den værste af sygdommene er det sexede begreb reststigning. Det skønnes ved hver overenskomstforhandling, hvor meget lønnen vil stige i staten i den kommende periode baseret på den lønglidning, som opstår, når for eksempel lavtuddannet personale erstattes af

højtuddannede og dermed højtlønnede personale, Hertil tillægges skønnet for reststigningen også en vurdering af stigningen i ny løn aftalt på den enkelte statslige institution. Problemet med reststigningen er, at der skønnes en væsentligt større del af lønsummen i staten end i kommunerne til dette fænomen. Det betyder, at en væsentlig større del af lønstigningerne i kommunerne er centralt sikret, end hvad tilfældet er i staten. Det stiller umådeligt store krav til tillidsfolk i staten, da de så skal hente mange flere ny-lønkrone, end man skal i kommunerne blot for at følge med.

I staten har der været en tendens til at erstatte lavtlønnet arbejdskraft med højtlønnede. Det giver lønglidning, og det betyder, at selvom der i virkeligheden ikke har været større stigninger i lønnen for den enkelte, så stiger den samlede lønsum i staten, hvilket så skal modregnes i reguleringsordningen. En helt urimelig mekanisme, som ikke har en hujende fis at gøre med, at den enkelte får mere i løn.

Der er masser af andre systemfejl, som jeg skal spare jer for her, men når man spørger Medarbejder- og Kompetencestyrelsen, hvordan vi løser udfordringerne, så er svaret, at vi blot skal lave en friere løndannelse – tillidsrepræsentanterne skal slet ikke aftale lønnen – det skal den enkelte. Og så skal vi bruge flere penge i det decentrale lønssystem. Tillad mig at tvivle på, at det vil løse noget som helst. For lad mig her lige erindre om, at vi faktisk kender et område, hvor det er sådan, at den enkelte har ret til at forhandle løn en gang om året. Der er et område på det frie skoleområde, hvor det netop er den enkelte, der skal aftale sin løn med sin leder. Det foregår på et område, hvor man da Ny Løn blev indført i 1999 havde lønninger, som svarede til gymnasielærernes. Ja, rigtigt gættet – det er højskolerne. Dem, som i dag er marginalt dårligere lønnet end lærerne på efterskolerne. Så når Medarbejder- og Kompetencestyrelsen fortæller os, at en frisætning af løndannelsen på skolerne vil give meget højere lønninger, så er der ganske enkelt ikke belæg for dette på det frie skoleområde. Ny Løn-systemet er adopteret fra det private, hvor flere solgte varer per automatik giver flere penge i kassen – penge, som blandt andet kan bruges til at give medarbejderne højere løn. Men det er jo ikke sådan, at vores skoler får flere penge af staten, fordi de er en succes, fordi de får eleverne godt i vej, fordi eleverne bliver i stand til at tage en ungdomsuddannelse. Snarere tværtimod. Der er absolut ingen sammenhæng mellem antallet af lønkrone til rådighed og driftstilskuddet til skolerne. Så hele setuppet omkring ny-løn bygger på en falsk præmis, og det ville klæde Medarbejder- og Kompetencestyrelsen og politikerne på Christiansborg at se de reelle

problemer med det statslige lønsystem i øjnene og træde ind på det fluepapir, hvor man forpligter hinanden på at lave et lønsystem, der dækker i staten, i stedet for at forfølge ideologiske målsætninger om løn som ledelsesredskab i en verden, hvor succes måles på alt muligt andet end antallet af producerede enheder. Vi laver skole, ikke mursten. Det statslige lønsystem er elendigt, og siden 1999 har vi tabt løndelev på grund af systemet. Det kan ikke fortsætte, og det vil vi forfølge benhårdt i den kommende tid.

Jeg ser med håb og en anelse skepsis samt bæven frem mod evalueringen af lønsystemet i staten. Vi skal have et bedre lønsystem i staten, for det eksisterende fører til massiv strukturel ulige lønfordeling i den offentlige sektor. Vores forening vil spille så stor en rolle, som det overhovedet lader sig gøre for at få lavet de nødvendige ændringer i systemet, så vi ikke per automatik bliver ved med at falde efter lønnen for lærere på det kommunale område.

Den socialdemokratiske mindretalsregering er nu halvvejs i deres første valgperiode. Corona har fyldt rigtig meget de seneste par år, og derfor er regeringen heller ikke nået så langt med deres reformer og lovprogram, som de gerne ville. Men vi bør væbne os på flere tiltag fra regeringens side i den kommende tid.

Vi har i Pernille Rosenkrantz-Theil en undervisningsminister, der har bedyret, at hun ikke ønsker at røre ved 10.-klasse, og så skulle der ikke være mere i den historie. Men som forening har vi ikke tillid til, at krigen om 10.-klasse er slut, og vi sover med støvlerne på. Og hvis våbenhvilen bliver afblæst, vil foreningen kæmpe videre for, at 10.-klasse bevares som et almindende tilbud, der kan afslutte et grundskoleforløb – 10.-klasse er ikke et specialtilbud til særlige elevgrupper eller en del af erhvervsskolerne mere målrettede og erhvervsrettede udbud.

På frihedsdagsordenen, som vi senere på dette møde skal adressere sammen med tre af de uddannelsespolitiske ordførere, har der i flere år været uro, og det kommer til at fortsætte. Mange forslag og beslutninger i både dette og tidligere folketing skal begrænse rettighederne for det muslimske mindretal i Danmark. Det er der stemmer i. Det er som om, at når vi snakker om os etniske danskere, så taler vi om individets ret, frihed til at være menneske og så videre. Men når vi taler om det muslimske mindretal i Danmark, så taler vi om dem som en stor homogen gruppe, som ikke er lige så forskellige som vi etnisk danske, og som vi derfor kan tillade os at behandle som en gruppe. Jeg tillader mig at anlægge det synspunkt, at alle i Danmark

skal have de samme muligheder og behandles ens uanset deres politiske overbevisning, deres tro eller ideologiske overbevisning. I regeringen tumler man med planer om at forslå, at der fremover skal være et loft over antallet af ikke-etnisk danske børn i en klasse eller på en skole. Forslaget er endnu ikke formuleret, men når det kommer, så er hensigten at opnå en mere jævn fordeling af elever. Man er allerede ved at indføre en socio-økonomisk spredning af eleverne på landets gymnasier, hvilket tilsyneladende er noget, som såvel rektorer, lærere og elever er enige om er en god ide. Tanken er da også besnærende. Tænk, hvis vi ved at lave tvungen blanding af alle elever kunne løse den danske integrationsudfordring.

Jeg må ærlig sige, at det undrer mig, at man i debatten overhovedet ikke skæver til vores samfunds normale fokus på individets ret til selv at bestemme. For hvad er egentlig samfundets primære mål med, at små mennesker skal gå i skole? Det er vel, at de skal vokse op og blive velfungerende samfundsborgere med forståelse for, hvordan man sætter sit præg på verden i et demokratisk samfund og ikke mindst, at de kan bidrage til det danske samfund. Ligeså må det antages at være en del af målet, at den enkelte finder sin egen vej i livet. Det er vel i runde tal det, som samfundet forventer af os som skolesektor. Men når det kommer til det muslimske mindretal, så forventes der meget mere. Det er ikke nok, at muslimske friskoler kan fremlægge rapporter, der viser, at eleverne herfra klarer sig bedre gennem ungdomsuddannelserne end elever fra både folkeskole og andre frie skoleformer. Og politikerne forbigår ubekvemme fakta i tavshed som for eksempel Rockwoolfondens rapport fra juni måned i år, der viser resultater, som ikke passer ind i det verdensbillede, som man ønsker at skabe omkring de muslimske friskoler. Rapporten viser, at der stort set ingen forskel er på, hvor integrerede elever på muslimske friskoler og i folkeskolen er i det danske samfund. Heller ikke på elevernes demokratiforståelse er der nævneværdige forskelle. På de områder, hvor der faktisk er en forskel, falder den ud i friskoleelevernes favør. Men politikerne på Christiansborg bryder sig ikke om muslimske friskoler, og langt de fleste politikere så dem helst lukket. Og det kan man gøre effektivt med et forslag om loft over antallet af elever med anden etnisk herkomst end dansk. Men hvorfor skal der gælde andre regler for børn og forældre af anden oprindelse end dansk? Hvorfor skal forældre med en anden etnisk baggrund end dansk ikke have ret til at vælge eller oprette en fri skole, som giver mening for dem? Er det ikke præcis derfor, at vi har frie skoler? For at være forskellige? For at

repræsentere en mangfoldig palet af værdier og fællesskaber, som netop ikke skal defineres af staten?

Der findes ikke en fri skole i dette land, som ikke er opstået i protest mod et eller andet. Det kan have været en protest mod den sorte skole, manglende kristendomsundervisning i skolen, manglen på socialisme i skolen, troen på Freinet-pædagogikken eller i de senere år protesten mod at kommunerne i forbindelse med kommunalreformen har lukket mange lokale folkeskoler. Jeg gik selv på Hareskoven Lilleskole tilbage i 70'erne. En skole, som havde et klart socialistisk udgangspunkt, og som næppe ville kunne få godkendt de daværende vedtægter, hvis den skulle oprettes i dag, fordi den ikke tydeligt anerkendte demokrati som den ypperste styreform. Min pointe er, at der ikke findes frie skoler, der er blevet til for at lave skole sådan, som staten siger, at vi skal lave skole. Vi er sat i verden for at være et alternativ til folkeskolen – ikke en pendant. Men med den øgede statslige styring, så er vi ved at blive til statsskoler. Jo vist, vi har stadig en vis frihed til at indrette vores skoler, som vi ønsker, men der er efterhånden så mange krav til for eksempel at stå mål med, hvad der foregår i folkeskolen, at det kan være svært at lave de valgfag, man ønsker i de store klasser. Ungdomsuddannelsernes krav om, at eleverne skal have en 9.-klasseseksamen, har gjort det betydeligt vanskeligere for skoler at vælge at være eksamens- og prøvofri, og vedtægter og bestyrelsesmedlemmer skal godkendes af ministeriet for at få lov at lave skole – altså frie skoler, der ønsker at være fri af statslig styring, skal i detaljer godkendes af: ja, staten. Det her er et massivt problem, og det vil være en fortsat kamp at prøve at forhindre, at de frie skoler på sigt bliver omfattet af de samme net af krav og forpligtigelser, som folkeskolen er.

Nogen vil sikkert sige, at det da er en skoleforenings opgave at kæmpe denne kamp. Ja, det er jeg enig i, og det gør skoleforeningerne også godt. Men hvis det er på grund af den frihed, som er forbundet med vores arbejde, at så mange af os, der sidder her i salen i dag, holder af de frie skoler, så skal vi også være med til at kæmpe for at bevare friheden. Det er derfor vigtigt, at vi i Frie Skolers Lærerforening ud over at passe på lærerne også passer på de arbejdspladser, som de fleste af os elsker.

Udover corona så er der andre sager, der har fyldt i foreningen de seneste år.

Vi arbejder en del med krænkelserområdet. Ligesom så mange andre steder er arbejdet initieret på baggrund af hele den anden #metoo

bølge, som Sofie Linde igangsatte. Vi startede med at lave en undersøgelse, som skulle afdække, hvordan det står til med krænkelser generelt på de frie skoler og i vores egen forening. Heldigvis fandt vi ingen graverende forhold, men ikke desto mindre så er der medlemmer, som både i skoleregi og i foreningsregi har været generet af krænkelser i forskellige afskygninger. Vi ved fra undersøgelsen, at de steder, hvor ledelsen har meldt klart ud, at krænkelser eller krænkende omtale ikke er i orden, der er der færre krænkelser. Vi har derfor i foreningen også lavet en politik mod krænkelser, og vi er i gang med at etablere en whistleblowerordning, som vil kunne anvendes af alle medlemmer i foreningen. For vi er i hovedbestyrelsen enige om, at krænkende adfærd ikke hører nogen steder hjemme, og derfor skal eventuelle ofre også føle sig sikre på, at krænkelser vil kunne behandles grundigt, uanset hvem der anklages for den krænkende handling.

En anden sag, der fylder og har fyldt meget i den seneste tid, er forholdet mellem underretninger og lærernes loyalitetsforpligtigelse over for skolen. I pressen beskyldes de frie skoler og – igen – i særdeleshed de muslimske friskoler for ikke at underrette nok. Vi ved, at ministeriet i den kommende tid vil sætte særlig fokus på underretningerne i forbindelse med deres tilsyn på det frie skoleområde. Det synes vi i hovedbestyrelsen, faktisk er helt i orden. Vi har som lærere en skærpet underretningspligt, når det kommer til elever, som mistrives. Den pligt skal vi tage alvorligt, og det ved jeg også, at man gør langt de fleste steder. Men det hænder, at vi hører om sager, hvor ledelserne stiller sig i vejen for underretningerne. Hvorfor? Det skal jeg ikke spekulere i her, men det sker. Og så er det, at underretningspligten kolliderer med loyalitetspligten, som vi også har over for skolen. For hvad skal man egentlig sige til sin skoleleder, når denne mener, at det er nok at tage en snak med familien i stedet for at underrette de sociale myndigheder? Ja, juridisk er svaret enkelt: Man skal sige til sin leder, at man er forpligtet til at underrette, når man oplever en eller anden form for mistrivsel blandt eleverne. Men hvis man har fået en direkte tjenestelig ordre, så er det straks etisk vanskeligere. Man kan ikke parkere afgørelsen om en underretning hos andre – hverken hos skoleledelsen, ens kolleger, eller hvem man nu ellers kunne finde på at inddrage. Men den loyalitetspligt, der findes på de frie skoler og generelt i private virksomheder, gør, at hvis man underretter på trods af for eksempel en skoleledelses modvilje, så risikerer man at miste sit job. Og der er ingen tvivl om, at loyalitetspligten er større på en fri skolen end i for eksempel

folkeskolen. Intet i livet kommer gratis, og derfor har vi efter et år, hvor der har været eksempler på sammenstød mellem underretningspligten og loyalitetspligten på nogle frie skoler, også haft en dialog med Undervisningsministeriet om dette. Konklusionen må være, at underretningspligten altid går forud for loyalitetspligten. Vi er ganske enkelt som lærere så tæt på det enkelte barn, at det er vores opgave først og fremmest at varetage barnets tarv. Skulle vi på et tidspunkt få en sag, hvor en lærer opsiges for at have handlet ud fra barnets tarv, så vil vi kæmpe indædt for, at skolen betaler en kæmpe bod for deres opsigelse – for det er det, vi kan gøre. Man skal ikke kunne gemme sig fra de sociale myndigheder på de frie skoler. De frie skoler skal heller ikke tro, at de kan klare alle problemer selv, og derfor er lærernes rolle helt afgørende i forbindelse med disse sager. Vi skal altid stå som børnenes advokat.

Foreningen har det godt. Medlemmerne svarer i medlemstilfredshedsundersøgelsen, at de finder foreningen relevant, og at i særdeleshed sekretariatet er i verdensklasse – i hvert fald i Danmark. Vi er fortsat ved at genetablere foreningens fond efter konflikten i 2013, og opsparringen til denne går planmæssigt. Vi sigter fortsat på, at vi omkring 2027 vil være nået så langt, at vi har penge nok i fonden til at klare en konflikt af samme omfang som sidst. Det er ikke det samme som at sige, at vi håber, at der kommer en ny konflikt, men vi bliver nødt til at være rustet til den dag, hvor en konflikt igen finder vej til det frie skoleområde.

Vi står ydermere et sted, hvor medlemstallet aldrig har været højere. Vi er godt 10.700 medlemmer, hvilket er en fremgang på godt 24 procent siden 2014, hvor vi var 8.600. En stor del af de mange nye medlemmer kan vi takke jer i salen for. Tillidsrepræsentanterne og kredsens skolebesøg har gjort foreningen mere synlig, mere vedkommende og mere relevant. De fleste mennesker, der står uden for en faglig organisation, gør det, fordi de aldrig er blevet spurgt, om de vil være med i det faglige fællesskab. Jeg tror, at vi er blevet bedre til at spørge, og selvom det ikke er noget, som ret mange mennesker elsker, så er det altså fortsat vigtigt at spørge de kolleger, der ikke er med, om de ikke kunne tænke sig at være det. For foreningens økonomi og politiske gennemslagskraft vokser jo flere vi bliver, og det kan også betyde, at vi kan holde kontingentet i ro eller udvide aktivitetsniveauet. I hovedbestyrelsen synes vi, at vi er ved at nå frem til en fornuftig balance mellem det politiske arbejde i foreningen og det forsikringsmæssige aspekt i opgavevaretagelsen. Vi har fundet ud

af, hvad vi som forening kan gabe over, og vi får hjælp af for eksempel FH – vores hovedorganisation – til at løfte de store dagsordner, som kun kan løftes i fællesskab med andre.

Vi har fået en ny arbejdstidsaftale, som vi har store forventninger til, og som vi vil bruge rigtig mange ressourcer på at få implementeret i den kommende tid.

Så alt i alt står foreningen et godt sted med et fornuftigt udgangspunkt for at bygge ovenpå, udvikle og øge vores muligheder for at søge indflydelse på små og store dagsordner i uddannelsespolitikken og på det frie skoleområde.

Og derfor vil det også være en personlig glæde for mig at se, hvordan et nyt formandskab og en ny hovedbestyrelse griber opgaven an i de kommende år. En ting er sikker, og det er, at nye ting vil ske – for sådan er det, når kasketterne flytter til andre hoveder. Men forandring er en god ting. Jeg er sikker på, at hovedbestyrelsen vil arbejde ufortrødent videre i bestræbelserne på at skaffe de bedst mulige forhold for lærerne og børnehaveklasselederne. Ligeså er jeg sikker på, at der også fortsat vil være fokus på at skabe gode forhold for fortsat at lave frie skoler i Danmark. Jeg ønsker jer alle sammen held og lykke med hinanden, foreningen og det fortsatte arbejde.

Med disse ord overlader jeg den skriftlige og mundtlige beretning til repræsentantskabets behandling.